

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดตราด มีศิลปะพื้นบ้านที่มีการสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นการละเล่นที่นิยมกันในกลุ่มชาวบ้านตามท้องถื่นในแถบภูมิภาคนี้ การละเล่นเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีคุณค่า สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถื่น มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมนั้น ๆ อันเนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในสังคมแต่ละที่จะมีการสืบทอดการละเล่นที่มีอยู่ในสังคมของตนต่อกันมา จนมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสังคมอื่น ดังที่รองศาสตราจารย์อุดม หนูทอง ได้อธิบายไว้ว่า

การละเล่นพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสมัยก่อนสร้างสรรค์ขึ้นจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมแต่ละถื่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถื่นนั้น ๆ สังสม สืบทอด ปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเรื่อยมา วิธีการสืบทอดเป็นอย่างชาวบ้านคืออาศัยการบอกเล่า จดจำ ทำตามครู (เลียนแบบ) รู้แบบซึมซับ และรับความพอใจ การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นชีวิตจิตใจของชาวบ้าน (อุดม หนูทอง, 2531 : บทนำ)

การละเล่นในจังหวัดตราดมักจะเล่นกันตามเทศกาลงานบุญเป็นครั้งคราวเท่านั้นเช่น การเล่นสะบ้าล้อ ปี่อกค์ เถิดเทิงหรือการละเล่นเทิงบองกลองยาว การเล่นรำสวด รวมทั้ง หนึ่งตะลุง ซึ่งได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานตามคำบอกเล่าของครูอำไพ สายสังข์ ว่า

หนังโรงนี้มีมากกว่า 200 ปีแล้ว รุ่นบรมครูเสียไปหมดแล้ว รุ่นอาจารย์เล่า เล่นตั้งแต่กรุงธนฯ อาจารย์ทั้งหมด 7 คน แล้วลุงก็ประมาณอายุคนละประมาณ 30 ปี ก็ 200 ปี ครูพ่วง ครูปู่ ครูเปี้ยก ครูเอี้ยค ครูโย ครูชิต ครูเอี้ยย ครูเอี้ยยนี้แหละเป็นคนให้ลุงทุกอย่าง ทั้งอุปกรณ์เครื่องดนตรี ตัวหนังที่มีมาแต่เดิมราว ๆ ร้อยกว่าตัว” (อำไพ สายสังข์, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2553)

หนึ่งตะลุงหรือการละเล่นแบบแสดงเงา ศิลปะพื้นบ้านที่แสดงกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ของประเทศไทย ศิลปะชนิดนี้ปรากฏให้เห็นทั้งในแถบประเทศยุโรป ตะวันออกกลางและเอเชียอาคเนย์ ดังปรากฏหลักฐานว่า เมื่อครั้งพระเจ้าอเลกซานเดอร์ มหาราช มีชัยชนะแก่อียิปต์ ได้ใช้หนึ่งตะลุงแสดงเฉลิมฉลองชัยชนะประกาศเกียรติคุณของพระองค์ จึงมีความเชื่อว่าการแสดงเงามีแพร่หลายในประเทศอียิปต์มาก่อน ในประเทศอินเดียพวกพราหมณ์แสดงหนึ่งบุชาเทพเจ้าที่เรียก

กันว่า “ฉายานาฏกะ” เรื่องมหากาพย์เพื่อบูชาเทพเจ้าและสฤติวีรบุรุษ ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยขงจื๊อ (มูลนิธิตารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542 : 8306)

ต่อมาหนังตะลุงได้แพร่หลายเข้าสู่เอเชียอาคเนย์ เขมร พม่า ชาว มาเลเซียและประเทศไทย โดยแถบทางภาคใต้ มีข้อสันนิษฐานว่าหนังใหญ่ น่าจะเกิดก่อนหนังตะลุงและได้แบบอย่างมาจากอินเดีย (พ่วง บุชรารัตน์, 2541 : 21) ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการแสดงแบบนี้ล้วนเป็นดินแดนที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียสมัยโบราณ หนังตะลุงเป็นมหรสพเก่าแก่และได้รับความนิยมต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ในประเทศไทยมีการแสดงหนังตะลุงอยู่ทางภาคใต้หลายจังหวัดเช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา ฯลฯ แต่เดิมคนในท้องถิ่นภาคใต้เรียกว่า “หนัง” เป็นการเล่าเรื่องราวที่ผู้ร่ายเป็นนิยายดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรอง ที่ขับร้องเป็นสำเนียงท้องถิ่น หรือที่เรียกกันว่า “วาท” มีบทสนทนาแทรกเป็นระยะ และใช้การแสดงเงาบนจอผ้าเป็นสิ่งดึงดูดสายตาของผู้ชม การวาท การสนทนา และการแสดงเงานี้หนังตะลุงเป็นคนแสดงเองทั้งหมด ตามตำนานหนังตะลุงระบุว่าผู้เป็นต้นคิดหนังแบบนี้คือ นายฮุยหรือฮุยบุคคลผู้นี้บ้างว่าเป็นชาวบ้านควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง บ้างว่าเป็นชาวบ้านคอนควน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง หนังที่คิดขึ้นจึงได้ชื่อว่า “หนังควน” ตามถิ่นกำเนิด แต่บางท่านว่าที่เรียกหนังควนเพราะสถานที่เล่นต้องเลือกที่เนินซึ่งภาคใต้เรียกว่า “ควน” อย่างไรก็ตามชื่อนี้ใช้เรียกหนังในภาคใต้มาก่อนจะมีคำว่า “หนังตะลุง” (มูลนิธิตารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542 : 8308) คำว่า “หนังตะลุง” สันนิษฐานว่าคงจะเริ่มใช้เมื่อมีการนำหนังจากภาคใต้ไปแสดงให้เป็นที่รู้จักที่กรุงเทพมหานคร ครั้งแรกสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาพัทลุง (เผือก) นำไปเล่นแถวนางเลิ้ง หนังที่เข้าไปครั้งนั้นไปจากจังหวัดพัทลุง คนกรุงเทพมหานครจึงเรียกว่า “หนังพัทลุง” แล้วเสียงเพี้ยนเป็น “หนังตะลุง” ในภายหลัง (มูลนิธิตารานุกรม วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542 : 80) หนังตะลุง คือการมหรสพอย่างหนึ่งเอาหนังสัตว์มาสลักเป็นภาพถ้าเชิดในจอเงาเรียกว่าหนังตะลุง ถ้าเชิดนอกจอเรียกว่าหนังใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 846)

นอกจากหนังตะลุงจะเป็นศิลปะการแสดงของภาคใต้แล้ว พบว่ายังแพร่หลายไปยังภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสานเรียกว่าหนังประมอทัย ทำนองพากย์และเครื่องดนตรีประกอบการเชิดผัดแพกแตกต่างกันไปตามสำเนียงภาษาตามความนิยมของภาคนั้น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน ได้รับอิทธิพลการแสดงหนังตะลุงจากภาคใต้ หนังตะลุงที่เล่นในจังหวัดตราดได้รับการถ่ายทอดมาจากนายหนังตะลุงของภาคใต้ ในสมัยก่อนการคมนาคมทางบกยังไม่มาหาสู่กันไม่สะดวกจึงนิยมเดินทางติดต่อกันทางทะเล โดยมักจะเดินทางมาแสวงโชคและทำมาหากินในท้องที่จังหวัดตราดอยู่เสมอ พระบูรเขตต์คณาจารย์ (พ.ศ. 2441 - 2528) อดีตเจ้าคณะจังหวัดตราด ได้กรุณาเล่าว่าในบรรดานักแสวงโชคจากทางภาคใต้นี้ มีนายศรีแก้ว ซึ่งเป็นครูหนังตะลุงของจังหวัดทางภาคใต้ ได้เดินทางมาแสดงหนังตะลุงที่จังหวัดตราด นายศรีแก้วเป็นคนเก่งและมีความสามารถในด้านนี้มากแสดงหนังตะลุงจนคนนิยมทั่วไป ต่อมานายศรีแก้วได้บวชและ

จำพรรษาอยู่ที่วัดแหลมหิน ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมืองตราด และในที่สุดก็มรณภาพที่วัดแหลมหิน นั้น (อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล, 2547 : 1)

หนังตะลุงในจังหวัดตราด ส่วนใหญ่มักเล่นกันในงานศพหรืองานบวชนาคแล้วแต่เจ้าภาพจะหามา เวลาเล่นปกติจะเริ่มราวสามทุ่ม จะเล่นจนถึงเที่ยงคืนหรือเช้าวันรุ่งขึ้นแล้วแต่เจ้าภาพ เรื่องที่เล่นนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์ โดยจับเอาตอนใดตอนหนึ่งมาเล่น บางครั้งเล่นเรื่องชาละวันหรือจันทโครพก็มี (อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล, 2548 : 55) การแสดงหนังตะลุงในอดีตมักมีชาวบ้านหาบผลไม้ไปขายด้วยเช่นมะไฟ กระจ่างหวานที่ร้อยเป็นพวง เป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่ง ในสมัยก่อนหนังตะลุงเป็นที่นิยมมาก เพราะในอดีตไม่มีสถานบันเทิงหรือวิทยุโทรทัศน์เช่นในปัจจุบัน ประกอบกับความสนุกสนานของเนื้อเรื่องและความขบขันของตัวตลก รวมทั้งเป็นโอกาสอันดีที่ ชายหญิงจะได้พบกัน

ด้วยเหตุที่หนังตะลุงเป็นเอกลักษณ์ของทางภาคใต้ที่โดดเด่น และพบว่ามีปรากฏในจังหวัดตราดซึ่งอยู่ในเขตภาคตะวันออกมานานับร้อยปี ในปัจจุบันความนิยมหนังตะลุงได้ลดน้อยลง อาจจะเนื่องจากในยุคปัจจุบันมีสื่อที่ทันสมัย รวมทั้งเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่อำนวยความสะดวกในรูปแบบที่หลากหลาย สะดวกสบายและยังราคาถูกลงจึงทำให้ความนิยมชมการแสดงหนังตะลุงลดน้อยลง ศิลปะการแสดงหนังตะลุงได้เป็นสื่อพื้นบ้านที่บอกเล่าวิถีชีวิต สังคม ประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น การดำรงชีวิตซึ่งเนื้อหาของหนังตะลุงเทียบพร้อมทั้งด้านเนื้อหาสาระ ด้านความบันเทิง และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สื่อถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่สืบทอดสืบทอดต่อกันมายาวนาน และถือว่าเป็นศิลปะชั้นยอดเพราะการแสดงต้องใช้ความรู้ความสามารถในศาสตร์ศิลปะทุกแขนง และภูมิปัญญาอย่างสูงส่งของนายหนังองค์ประกอบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรี โรงหนังและอุปกรณ์ภายในโรงหนัง รูปหนัง เนื้อเรื่อง บทร้อง กลอนและลีลากลอน ขนบนิยมในการเล่น ฯลฯ ล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น หนังตะลุงของจังหวัดตราดก็เช่นกัน มีคณะหนังตะลุงของจังหวัดตราดที่มีชื่อเสียงในอดีตนั้นได้แก่ คณะหนังผู้ใหญ่เอี้ยว (บ้านปลายคลอง) ที่คนทั่วไปมักรู้จักในนามหนังป่าหมาก คณะของนายผัด เจริญคงคา (บ้านหนองโสน) คณะของนายคงและนายเกษม รัตนวงศ์ (บ้านท้ายวัง) คณะนายโสน นุดสมบัติ (หนองโสน) และคณะของนายเปลื้อง สร้อยแสง (บ้านอ่างกระป๋อง) (อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล, 2547 : 2) พบว่าปัจจุบันนี้หนังตะลุงไม่เป็นที่นิยม และขาดการอนุรักษ์ซึ่งอาจส่งผลให้ศิลปะพื้นบ้านสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงเมืองตราดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง และยังเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่สืบไป

ต่อมาในภายหลังหนังตะลุงในจังหวัดตราด ได้รับความสนใจและการฟื้นฟูอีกครั้งจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ โดยมีการก่อตั้งวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตามโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนในจังหวัดตราด จำนวน 12 ศูนย์ (ข้อมูล ณ

วันที่ 13 ตุลาคม 2552, ทำเนียบสภาวัฒนธรรมอำเภอและตำบล จังหวัดตราด) ซึ่งศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม มีพระครูวิมลโสมนันท์ เป็นประธาน ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด คณะหนังตะลุงที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ในผลงานการแสดง และมีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานนั่นคือ หนังตะลุงคณะท่าโสมอนุรักษ์มรดกไทยของครูอำเภอ สายสังข์ ซึ่งเป็นครูหนังตะลุงที่มีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างยิ่งทั้งการพากย์ การเชิดหนัง คนตรีและเพลง ครูอำเภอ สายสังข์ ได้เติบโตมากับคณะหนังตะลุงของครูเฉื่อย ซึ่งเป็นครูหนังตะลุงของจังหวัดตราดที่สืบทอดมาในลำดับรุ่นที่ 7 โดยบิดาของครูเป็นนักแสดงอยู่ในคณะนี้ จากการที่ได้ติดตามบิดาไปกับคณะหนังตะลุงทำให้ ครูอำเภอ สายสังข์ ชิมซาบศิลปะการแสดงหนังตะลุงเข้าไปอยู่ในสายเลือดโดยไม่รู้ตัว โดยสามารถจดจำบทไหว้ครูได้ตั้งแต่ยังไม่เข้าโรงเรียน สามารถพากย์หนังและเล่นเครื่องดนตรีในวงหนังตะลุงได้ทุกประเภท ด้วยความรู้ความสามารถทำให้ครูอำเภอ สายสังข์ ได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงและได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้สืบทอดศิลปะแขนงนี้ต่อจากครูเฉื่อย ไม่ว่าจะเป็นตัวหนังที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานรุ่นต่อรุ่น อุปกรณ์เครื่องดนตรี นับว่าคณะของครูอำเภอ สายสังข์ เป็นผู้สืบทอดหนังตะลุงเป็นรุ่นที่ 8

จากนักดนตรีในวงหนังตะลุงโดยเริ่มจากการตีเครื่องประกอบจังหวะ คือ โทน กลอง จนมีความชำนาญและเรียนรู้จนครบทุกกระบวนเพลง จึงได้รับการถ่ายทอดวิธีการพากย์หนังเชิดหนังและเป็นนายหนังอย่างเต็มตัว วิธีการถ่ายทอดของครูโบราณแสดงให้เห็นว่าคนตรีมีความสำคัญในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่นายหนังต้องมีความรอบรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อให้การแสดงสมบูรณ์ทั้งในเรื่ององค์ประกอบของการแสดง การดำเนินเรื่อง อรรถรสอารมณ์โศกเศร้า สนุกสนาน ซึ่งคนตรีได้เข้าไปเกี่ยวพันตั้งแต่ก่อนเริ่มการแสดงด้วยการโหมโรงเพื่อเป็นการประกาศว่าจะมีการเริ่มการแสดง การไหว้ครูชุมนุมเทวดาการไหว้พระรัตนตรัย ไหว้บิดามารดา การออกตัวตลกเพื่อบอกเรื่อง การดำเนินเรื่องตลอดจนการลา จนกระทั่งจบการแสดง จะเห็นได้ว่าคนตรีมีความสัมพันธ์ทุกขั้นตอนการแสดง ดังสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 ได้กล่าวถึงคนตรีในการแสดงหนังตะลุงว่า “ด้วยเหตุที่หนังตะลุงมีกลอนหลายรูปแบบและมีทำนองลีลาการร้องกลอนแตกต่างกันทำให้กลอนหนังตะลุงมีเสน่ห์ดึงดูดที่บรรเลงประกอบการขับกลอนแต่ละอย่างต่างกัน ไปทั้งลีลาและท่วงทำนองแล้วยังเพิ่มความไพเราะและมนต์ขลังยิ่งขึ้น” (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542 : 8321)

นับตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ ครูอำเภอ สายสังข์ ได้อุทิศตนเพื่อสืบสานศิลปะการแสดงหนังตะลุงนี้โดยร่วมมือกับศูนย์บูรณาการทางวัฒนธรรมท่าโสม เพื่อให้ความรู้กับผู้ที่สนใจมาเยี่ยมชมหรือศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดตราด โดยจัดแสดงตามรูปแบบขนบโบราณตามกระบวนกรที่ได้รับถ่ายทอด หรือเรื่องราวนิทานพื้นบ้านดั้งเดิม เช่น เรื่องรามเกียรติ์ ชาละวัน จันทโครพ ลักษณวงษ์ ซึ่งผลงานการแสดงมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในและ

นอกจังหวัดตราด ครอบคลุมในพื้นที่แถบภาคตะวันออก สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดในฐานะผู้สืบสานวัฒนธรรมการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าทางภูมิปัญญา ของชาวจังหวัดตราดอย่างแท้จริง

ด้วยภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านการแสดงหนังตะลุงและครุอำไพ สายสังข์ ผู้ซึ่งมีความผูกพันและหลงใหลในศิลปะแขนงนี้ ได้เป็นผู้ปลุกจิตวิญญาณสำนึกในความหวงแหน รากเหง้าของวัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นชาติไทย ที่สื่อออกมาทางเรื่องราวและตัวหนังที่โลดแล่นเปรียบประดุจมีชีวิต ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนซึ่งเป็นลูกหลานของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ยังหวังว่าข้อมูลที่ทำการศึกษาวิจัยจะสามารถนำไปเป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการให้กับผู้ที่สนใจโดยทั่วไป

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุงจังหวัดตราด

1.2.2 ศึกษาประวัติและผลงานของนายหนังตะลุงคณะครุอำไพ สายสังข์ จังหวัดตราด

1.2.3 วิเคราะห์กระบวนการ รูปแบบการแสดง หนังตะลุงคณะครุอำไพ สายสังข์ จังหวัดตราด

1.2.4 วิเคราะห์ดนตรีในการแสดงหนังตะลุงคณะครุอำไพ สายสังข์ จังหวัดตราด

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเรื่องวิเคราะห์ดนตรีในการแสดงหนังตะลุงคณะครุอำไพ สายสังข์ จังหวัดตราด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยแบ่งประเภทของข้อมูล ดังนี้

1.1 ข้อมูลเอกสาร ทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิกเขกจังหวัดจันทบุรี ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

1.2 ข้อมูลสัมภาษณ์ ทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ดนตรีในการแสดงหนังตะลุงคณะครุอำไพ สายสังข์ จังหวัดตราดจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

1.2.1 พระครูวิมลโสมนันท์ เจ้าอาวาสวัดท่าโสม และเจ้าคณะตำบลท่าโสม ผู้ให้การสนับสนุนการก่อตั้งศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

1.2.2 พระครูพิศาลธรรมวาที เจ้าอาวาสวัดบางปิดบน เจ้าคณะอำเภอ
แหลมงอบ จังหวัดตราด

1.2.3 พระครูโฆษิตวิริยคุณ เจ้าอาวาสวัดหนองเสม็ด เจ้าคณะตำบล
หนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดตราด

1.2.4 พระอเนก บัวขาว (จิตตสุโข) พระวัดท่าโสม ผู้เป็นทายาท
ครูหนังตะลุงนายวิชิต บัวขาว ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

1.2.5 นายนริศ ชนะประสพ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สำนักวัฒนธรรมจังหวัดตราด

1.2.6 นายอำเภอไพ สายสังข์ นายหนังตะลุง ที่อยู่ 119 หมู่ 1
ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

1.2.7 นายคำนึ่ง สร้อยแสง นายหนังตะลุง ที่อยู่ 96 หมู่ 6
ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.2.8 นายเฟื่อง ใจเที่ยง นายหนังตะลุง ที่อยู่ 9 หมู่ 5
ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

1.2.9 นายโสน นุดสมบัติ ครูหนังตะลุง 46 หมู่ 5 ตำบลหนองโสน
อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ขั้นที่ 2 ออกปฏิบัติภาคสนามในจังหวัดตราด

ปฏิบัติการโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายหนังในพื้นที่จังหวัดตราดและหนังตะลุงคณะ
ครูอำเภอไพ สายสังข์ อย่างละเอียด ตามขอบเขตที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลา 5 เดือน ด้วยวิธีการ
สังเกต สัมภาษณ์และบันทึกภาพประกอบ การสังเกตจะใช้วิธีการจดบันทึก การสัมภาษณ์จะใช้
กระบวนการสัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่มแล้วบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงและจดบันทึกตาม
ความเหมาะสม ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบของการแสดงหนังตะลุงคณะครูอำเภอไพ สายสังข์ จังหวัดตราด

2.1.1 เครื่องดนตรีและการประสมวง

2.1.2 นายหนังตะลุง

2.1.3 ตัวหนังตะลุง

2.1.4 นักดนตรี

2.1.5 พิธีกรรมความเชื่อ

2.2 ดนตรีในการแสดงหนังตะลุงคณะครูอำเภอไพ สายสังข์ จังหวัดตราด

2.2.1 ฉันทลักษณ์ของกลอนที่นำมาร้องหนังตะลุง

2.2.2 ลักษณะเสียงและกลวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีในการแสดงหนังตะลุง

2.2.3 บทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุง

2.2.4 ลักษณะเฉพาะของดนตรีในการแสดงหนังตะลุงคณะครูอำเภอ สายสังข์
 ชั้นที่ 3 เรียบเรียงข้อมูล ดำเนินการดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดความด้วยวิธีการสรุปสาระสำคัญ

3.2 นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ สังเกตและบันทึกภาพประกอบ
 มาตรวจสอบความถูกต้อง และเก็บข้อมูลเสริมให้เนื้อหาสมบูรณ์

3.3 นำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบและเก็บเสริมแล้วมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่
 กำหนดไว้

ชั้นที่ 4 จัดทำรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบบริบทของหนังตะลุงจังหวัดตราด

1.4.2 ทราบประวัติและผลงานของนายหนังตะลุงคณะครูอำเภอ สายสังข์ จังหวัดตราด

1.4.3 ทราบแนวทางการสืบทอดและองค์ประกอบของหนังตะลุงคณะครูอำเภอ สายสังข์
 จังหวัดตราด

1.4.4 รวบรวมเอกสารทางด้านวิชาการหนังตะลุงคณะครูอำเภอ สายสังข์ จังหวัดตราด ให้
 ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม

1.4.5 ทราบรูปแบบการแสดงหนังตะลุงจังหวัดตราด